Valtteri Niiranen, Kopiosto ry
12.1.2023

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNALLE

Tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaatio Kopiosto ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta (HE 43/2022 ja HE 313/2022)

Kiitän mahdollisuudesta kirjallisen asiantuntijalausunnon antamiseen tässä Kopioston edustamien av-tekijöiden ja esiintyvien taiteilijoiden kannalta erittäin tärkeässä tekijänoikeuslain osittaisuudistamista koskevassa asiassa.
Voittoa tavoittelematon yhdistys Kopiosto on saanut **yli 30.000 suomalaiselta näyttelijältä, ohjaajalta, käsikirjoittajalta, esiintyviltä taiteilijoilta ja muilta av-alan tekijöiltä valtakirjan** edustaa heitä muun muassa 25 h §:n mukaisissa teosten käyttötilanteissa.

Käsittelen lausunnossani 1) verkkolähetysdirektiivin vaatimuksia voimassa olevan lain selkeyttämiseksi erityisesti televisio-ohjelmien edelleen lähettämistä koskevan 25 h §:n osalta.

Lisäksi käsittelen 2) opetusta ja tutkimusta koskevia säännöksiä.

Viittaa 25 h §:n osalta myös 9.5.2022 valiokunnalle antamaani asiantuntijalausuntoon sekä sen liitteeseen numero 1.

1) VERKKOLÄHETYSDIREKTIIVI: TELEVISIO- JA RADIOLÄHETYSTEN EDELLEEN LÄHETTÄMINEN (TEKL 25 H §)

Pääviestit verkkolähetysdirektiiviin liittyen

1. HE 43/2022 sisältämä selvennys TekL 25 h §:ään on kannatettava, tasapainoinen ja verkkolähetysdirektiivin mukainen. TekL 25 h § 1 momentti tulee säätää hallituksen esityksen mukaisesti ilman lisäyksiä tai muutoksia. Uudistettava säännös on selkeä ja ymmärrettävä.
2. Tekijänoikeuslaki ja siihen liittyvä sopimustoiminta ovat eri asioita. Tekijänoikeuslakia ei pidä muuttaa vahvemmassa neuvottelu- ja lobbausasemassa olevien yhteisöjen perusteettomien vaatimusten mukaisesti. Lain muutos ei vaikuta sopimusvapauteen.
3. Suomessa ei peritä kaksinkertaisia tekijänoikeuskorvauksia eikä lain 25 h §:n selvennys ole sellaisia tuomassakaan laista juontuvaan sopimustoimintaan.
4. Kaapelitelevisio-operaattorien ja Digitan toimintaa ei voida tekijänoikeudellisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti rinnastaa toisiinsa. Lain vastustajien viittaus verkkolähetysdirektiivin johdantolauseeseen 20 on virheellinen ja puutteellinen.
5. Edelleen lähettämisen käsitettä ei saa hävittää tai vesittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi, esimerkiksi lisäämällä 25 h § 1 momenttiin toisesta yhteydestä poimittuja sanoja ”aloitteesta, valvonnassa ja vastuulla”.

Pääviestien perustelut

1. HE 43/2022 on kannatettava, tasapainoinen ja verkkolähetysdirektiivin vaatima selvennys tekijänoikeuslakiin. TekL 25 h § tulee säätää osaksi tekijänoikeuslakia hallituksen esityksen mukaisesti ilman lisäyksiä ja muutoksia.

   Kukaan ei ole esittänyt, etteikö HE 43/2022:ssa ehdotettu TekL 25 h § olisi verkkolähetysdirektiivin mukainen.

   HE:ssä (43/2022) esitetty olennaisin **lisäys TekL 25 h §:n 1 momenttiin** on direktiivin edellyttämä **pakollinen muutos**: *"Sillä tavalla, jolla edelleenlähetyksen toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalin lähetystoimintaa harjoittavalta organisaatiolta edelleenlähettämistä varten, ei ole merkitystä."*

   Uudistetussa muodossa oleva TekL 25 h §:n 1 momentti on selkeä sekä ymmärrettävä ja vastaa myös perustuslakivaliokunnan lausunnon PeVL 58/2022 vaatimuksiin (muutos kursivoitu):

   > Radio- ja televisiolähetykseen sisältyvän teoksen saa lähetystä muuttamatta sopimuslisenssin nojalla, siten kuin 26 §:ssä säädetään, lähettää edelleen yleisön vastaanotettavaksi samanaikaisesti alkuperäisen lähetyksen kanssa. *Sillä tavalla, jolla edelleenlähetyksen toteuttava osapuoli saa ohjelmasignaalin lähetystoimintaa harjoittavalta organisaatiolta edelleenlähettämistä varten, ei ole merkitystä*.

   Nykyinen ja uudistettava TekL 25 h § käsittelee edelleen lähettämistä teknologisesti sekä maantieteellisesti neutraalisti. TekL 25 h § koskee samalla tavalla sekä koti- että ulkomaisten tv-lähetysten edelleen lähettämistä Suomessa. Verkkolähetysdirektiivi täydentää ja täsmentää satelliitti- ja kaapelidirektiiviä 93/83/ETY, jonka johdosta mainitut keskeiset periaatteet on säädetty osaksi tekijänoikeuslakia.

   Kaapelioperaattori voi vastaanottaa lähetystoimintaa harjoittavan televisioyhtiön tv-signaalin joko maanpäällisestä verkosta tai kiinteällä yhteydellä, suoraan televisioyhtiöltä. Signaalin vastaanottotavan oikeudellisesta merkityksestä on kiistelty operaattorien ja tekijänoikeuden haltijoiden kesken vuosia. EU:n tuomioistuin on antanut tähän liittyen useita ratkaisuja ja EU:n tuomioistuimen linjaamaa tilannetta on EU:ssa haluttu selventää jäsenvaltioita velvoittavalla verkkolähetysdirektiivillä. Sillä, miten operaattori tv-signaalin vastaanottaa, ei ole tekijänoikeudellisesti merkitystä ja tämä direktiivin pakollinen vaatimus toteutetaan nyt TekL 25 h §:n selvennyksellä. Tv-signaalin vastaanottotavasta riippumatta operaattori harjoittaa tekijänoikeudellisesti edelleen lähettämistä.

Tätä 25 h § 1 momentin pakollista muutosta havainnollistaa seuraava **kuva** ja sen punainen nuoli:

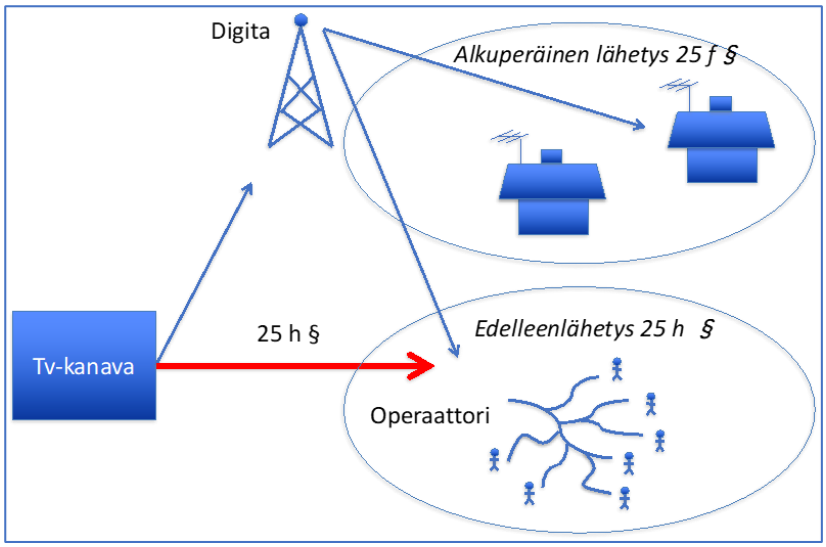

EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden toimivuuden turvaamiseksi edelleen lähettämiseen liittyvän sääntelyn tulee olla yhdenmukaista EU:n jäsenvaltioissa – myös Suomessa. Tästä syystä on välttämätöntä, että HE 43/2022:ssa ehdotetut säännökset ovat direktiivien mukaisia eikä niissä luoda Suomeen muista EU:n jäsenvaltioista poikkeavaa sääntelyä televisio- ja radiolähetysten edelleen lähettämiseen.

Ruotsissa verkkolähetysdirektiivi saatettiin voimaan vastaavalla tekijänoikeuslain muutoksella kuin mitä HE 43/2022:ssa ehdotetaan.

TekL 25 h §:n tekstiä ei tule muuttaa eikä siihen lisätä muuta kuin mitä HE 43/2022:ssa ehdotetaan. HE 43/2022 on perusteluiltaan sekä 25 h §:n säädöstekstin osalta verkkolähetysdirektiivin tavoitteen, sanamuodon ja tarkoituksen mukainen ja siksi 25 h § tulee säätää sen mukaisesti.

2. Tekijänoikeuslaki ja sopimustoiminta ovat eri asioita

Tekijänoikeuslain tulee vastata Suomea sitovia kansainvälisiä sopimuksia sekä direktiivejä. Tekijänoikeuteen perustuvassa sopimustoiminnassa tulee noudattaa voimassa olevaa lakia. Nämä asiat tulee pitää selkeästi erillään.

Voimakkaammassa neuvotteluasemassa olevien kaapelioperaattorien ja lähettäjäyritysten sopimustoiminnastaan esittämät yksipuoliset ja todentamattomat väitteet eivät saa johtaa siihen, että Suomessa säädettäisiin kansainvälisten sopimusten ja direktiivien vastaisesti muutoksia tekijänoikeuslakiin, heikommassa neuvotteluasemassa olevien av- ja muiden tekijöiden kustannuksella.

Tekijänoikeuslaista juontuva sopimustoiminta ei voi vaikuttaa siihen, miten Suomea velvoittava verkkolähetysdirektiivi saatetaan osaksi lainsäädäntöämme. Sopimustoiminta vaikuttaa

ainoastaan siihen, kenellä oikeudet ovat, kuka päättää näiden oikeuksien käyttämisestä ja kenelle kuuluu korvaukset edelleen lähettämisestä.

Edelleen lähettämiseen liittyvä sopiminen eri henkilöiden ja organisaatioiden välillä sopimusketjussa tekijä – tuotantoyhtiö – lähettäjäyritys – kaapelioperaattori ei muuta edelleen lähettämistä tekijänoikeudellisesti joksikin muuksi (kuten alkuperäiseksi lähettämiseksi), olipa kyseessä sitten koti- tai ulkomaisen tv-lähetyksen edelleen lähettäminen. Edelleen lähettäminen pysyy tekijänoikeudellisesti 25 h §:n mukaisena edelleen lähettämisenä riippumatta siitä, mitä edelleen lähettämisestä on erilaisissa sopimusketjuissa sovittu tai oltu sopimatta.

Väitteitä kanavien pimenemisestä

Lähettäjäyritykset ja kaapelioperaattorit ovat useassa yhteydessä esittäneet väitteitä siitä, että tekijänoikeuslain käynnissä oleva osittaisuudistus muuttaisi Suomen televisiomarkkinoita dramaattisesti ja peruuttamattomasti.

Samanlaisia väitteitä on Suomessa esitetty aiemminkin, eri yhteyksissä ja eri aikoina. **Muissa EU:n jäsenvaltioissa vapaasti vastaanotettavien televisiokanavien edelleen lähettämisestä on päästy jo vuosia sitten luparatkaisuihin eikä näissä maissa kanavien jakelu ole vaarantunut.**

Suomessa liikenne- ja viestintävaliokunta on aiemmassa mietinnössään 8/2010vp jo vuonna 2010 todennut televisio-ohjelmistojen lähetysten päättymisiin liittyvistä väitteistä:

> *’’Asiantuntijakuulemisessa on tuotu myös esiin näkemys, että eräiden nyt siirtovelvoitteen alaan kuuluvien vakiintuneiden ohjelmistojen edelleen lähetys kaapelitelevisioverkossa tulee uusien tekijänoikeuskorvausten korkean tason takia päättymään. Liikenne- ja viestintävaliokunnalle ja sivistysvaliokunnalle on toimitettu Kopiosto ry:n ilmoitus vapaasti vastaanotettavien kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen tariffista kaapeliverkoissa. Liikenne- ja viestintävaliokunta yhtyy sivistysvaliokunnan arvioon, jonka mukaan ilmoituksessa mainittu tariffi 0,03 euroa/kotitalous/kanava/kuukausi ei ole niin merkittävä, että vakiintuneiden ohjelmistojen näkyvyys sen johdosta vaarantuisi.”*

Väitteet sopimustoiminnasta eivät pidä paikkaansa

Operaattorit ja lähettäjäyritykset ovat vedonneet sopimuskäytäntöihin ja esittäneet dramaattisia skenaarioita lainmuutoksen vaikutuksista Suomen televisiomarkkinoihin. Mikäli sopimustoiminta olisi nyt tai olisi ollut sen kaltaista, jota mm. kaapelioperaattorit ja lähettäjäyritykset väittävät sen olevan – eli kaikki oikeudet edelleen lähettämiseen olisi av-tekijöiltä hankittu - verkkolähetysdirektiivin voimaan saattaminen ei muuttaisi millään tavalla Suomen televisiomarkkinoita.

Operaattorien ja lähettäjäyritysten väitteet sopimustoiminnasta eivät ole totuudenmukaisia. **Tosiasia on, että kaikkia edelleen lähetysoikeuksia ei ole hankittu av-tekijöiltä.** Kopioston hallinnoinnin piirissä on tuhansittain kotimaisten av-tekijöiden yksinoikeuksia. Siltä osin kun oikeuksien hallinnointi on yksinoikeuksin Kopioston hallinnoinnin piirissä, oikeudet eivät ole voineet siirtyä kolmansille tahoille eli tuottajille, lähettäjäyrityksille tai kaapelioperaattoreille. Ulkomaisten av-tekijöiden oikeuksia Kopiosto hallinnoi kattavasti vastavuoroisuussopimusten kautta.

Kotimaiset av-tekijät ml. näyttelijät, ohjaajat ja käsikirjoittajat ovat eri mieltä lähettäjäyritysten ja operaattorien kanssa heidän oikeuksiinsa liittyvästä sopimisesta. Kopiostolle esitettyjen av-tekijöiden sopimusten perusteella sekä päivittäin av-tekijöiden kanssa toimivien av-tekijäjärjestöjen mukaan edelleen lähettämisestä ei ole kattavasti sovittu eikä korvauksia pääsääntöisesti maksettu kotimaisille av-tekijöille, vaikka operaattorit ja lähettäjäyritykset näin väittävät.

Erityisesti kaapelioperaattorit ovat esittäneet voimakkaita ja virheellisiä näkemyksiä sellaisesta sopimustoiminnasta, jossa ne eivät itse ole osapuolia ts. av-tekijöiden ja tuotantoyhtiöiden väliset sopimukset sekä tuotantoyhtiöiden ja televisioyhtiöiden väliset sopimukset ja joista niillä ei ole kompetenssia esittää näkemyksiä.

Sopimuslisenssi on tehty helpottamaan oikeuksien hankintaa

TekL 25 h §:n sisältämän sopimuslisenssivaikutuksen (25 h § 1 momentti) tarkoituksena on helpottaa kaapelioperaattorien käyttölupien hankkimista ja suoraviivaistaa sopimustoimintaa. **Jos lähettäjäyhtiö ja/tai operaattori ei ole hankkinut kaikkien televisiokanavalla lähetettävien ohjelmien osalta edelleen lähetysoikeuksia (esim. uusinnat, ulkomaiset ohjelmat), saa operaattori helposti oikeusvarman ja täysin kattavan luvan** tekijänoikeuden yhteishallinnointiorganisaationa toimivalta **sopimuslisenssijärjestöltä** myös kotimaisten kanavien osalta.

Muissa EU-maissa kuin Suomessa kaapelioperaattorit ovat sopineet edelleen lähettämisestä ja maksaneet koti- ja ulkomaisten televisiokanavien edelleen lähettämisestä korvauksia av-tekijöille kaapelitelevisiotoiminnan alusta lähtien, noin 45 vuoden ajan.

3. Suomessa ei peritä kaksinkertaisia korvauksia

TekL 25 h § on televisio-ohjelmistojen edelleen lähettämistä koskeva säännös sopimuslisenssivaikutuksin, ja se on säädetty helpottamaan käyttäjien eli operaattorien mahdollisuutta hankkia kattavasti kaikki tarvittavat oikeudet harjoitettavaan televisiolähetysten edelleen lähettämiseen. **TekL 25 h §:ään esitetty 1 momentin lisäys ei tule muuttamaan eikä rajoittamaan edelleen lähettämiseen liittyvää sopimusvapautta.**

Jos lähettäjäyhtiö ja/tai operaattori ei ole hankkinut kaikkien kanavalla lähetettävien ohjelmien osalta edelleen lähetysoikeuksia (esim. uusinnat, ulkomaiset ohjelmat), saa operaattori helposti ja kattavasti luvan sopimuslisenssijärjestöltä koti- ja ulkomaisten tv-kanavien osalta.

Kaapelioperaattorit ovat vuosikymmeniä väittäneet, että mikäli kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämistä ryhdyttäisiin lisensioimaan myöntämällä edelleen lähettämiseen asianmukainen lupa, syntyisi tilanne, jossa tekijänoikeuskorvauksia jouduttaisiin maksamaan tekijöille kahteen kertaan. Väite on erikoinen. **Kaksinkertaisia tekijänoikeuskorvauksia ei Suomessa peritä.** Jos tekijänoikeuden luovutuksesta on todistettavasti suoritettu korvaus, ei siitä peritä korvausta toiseen kertaan.

4. Kaapelitelevisio-operaattorien ja Digitan toimintaa ei voida tekijänoikeudellisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti rinnastaa toisiinsa eivätkä kaapelioperaattorit ole vain teknisiä välittäjiä

Kaapelioperaattorit eivät ole vain televisio-ohjelmasignaalien teknisiä välittäjiä. Niiden liiketoimintaa on muun liiketoiminnan ohella televisio-ohjelmistojen muuttamaton ja samanaikainen

edelleen lähettäminen taloyhtiöiden kotitalouksille ja tästä operaattorit laskuttavan vuosittain merkittävän määrän rahaa (kts. alla kehystetty tekstiosuus ”toiminnallinen ja taloudellinen ero”).

TekL 25 h §:n selvennystä vastustavien yhteisöjen lausunnoissa on viitattu **verkkolähetysdirektiivin johdantokappaleeseen 20** ja sen viimeiseen lauseeseen: ”Jos signaalien jakelijat ainoastaan tarjoavat lähetystoimintaa harjoittaville organisaatioille Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetun ”teknisen tavan” kyseisen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi tai parantamiseksi, signaalien jakelijoiden ei pitäisi katsoa osallistuvan yleisölle välittämiseen.”

Kyseinen lainaus verkkolähetysdirektiivin johdantokappaleesta 20 koskee **teknisen tavan tarjoamista lähetystoimintaa harjoittaville organisaatioille** (= televisioyhtiö, joka lähettää ohjelmaa) alkuperäisen lähetyksen vastaanoton varmistamiseksi ja parantamiseksi. Tästä syystä edelleen lähettämistä koskevan TekL 25 h §:n muuttamista lain vastustajien ehdottamalla tavalla ei voida millään tavoin perustella vetoamalla johdantokappaleen 20 viimeiseen lauseeseen.

Tekijänoikeuslain HE 43/2022 mukaista selvennystä 25 h §:ään vastustavien operaattoreiden ja muiden yhteisöjen käyttämä verkkolähetysdirektiivin johdantokappale 20 käsittelee suoran siirron menetelmää – ei edelleen lähettämistä – ja on kokonaisuudessaan seuraava:

> ”Oikeusvarmuuden takaamiseksi ja oikeudenhaltijoiden korkeatasoisen suojan ylläpitämiseksi on syytä säätää, että kun lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot lähettävät ohjelmasignaalinsa suoran toiston menetelmällä ainoastaan signaalien jakelijoille, ilman että lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot lähettävät ohjelmansa suoraan myös yleisölle, ja kun signaalien jakelijat lähettävät ohjelmasignaalit käyttäjilleen ohjelmien katsomista tai kuuntelemista varten, katsotaan, että kyseessä on yksi ja sama yleisölle välittäminen, johon sekä lähetystoimintaa harjoittavat organisaatiot että signaalien jakelijat osallistuvat omilla osuuksillaan. Lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden ja signaalien jakelijoiden olisi sen vuoksi saatava oikeudenhaltijoilta lupa omiin osuuksiinsa tässä yhdessä ja samassa yleisölle välittämisessä. Lähetystoimintaa harjoittavan organisaation ja signaalien jakelijan osallistuminen yhteen ja samaan yleisölle välittämiseen ei saisi johtaa lähetystoimintaa harjoittavan organisaation ja signaalien jakelijan yhteisvastuuseen tästä yleisölle välittämisestä. Jäsenvaltioiden olisi jatkossakin voitava vahvistaa kansallisella tasolla järjestelyt tällaisen yhtä ja samaa yleisölle välittämistä koskevan luvan saamiselle, myös kyseisille oikeudenhaltijoille maksettavat asiaan kuuluvat maksut, ja säännöissä olisi otettava huomioon, miten lähetystoimintaa harjoittava organisaatio ja signaalien jakelija hyödyntävät yhteen ja samaan yleisölle välittämiseen liittyviä teoksia ja muuta suojattua aineistoa. Signaalien jakelijoille aiheutuu edelleenlähetyspalvelujen tarjoajien tapaan merkittävä rasite oikeuksien hankkimisesta, lukuun ottamatta lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden hallussa olevia oikeuksia. Jäsenvaltioiden olisi näin ollen voitava säätää, että signaalien jakelijat hyötyvät niiden lähetyksiä koskevien oikeuksien pakollisen kollektiivisen hallinnoinnin järjestelmästä samaan tapaan ja samassa laajuudessa kuin direktiivin 93/83/ETY ja tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvat edelleenlähetysten edelleenlähetyspalvelujen tarjoajat. Jos signaalien jakelijat ainoastaan tarjoavat lähetystoimintaa harjoittaville organisaatioille Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetun ”teknisen tavan” kyseisen lähetyksen vastaanoton

> varmistamiseksi tai parantamiseksi, signaalien jakelijoiden ei pitäisi katsoa osallistuvan yleisölle välittämiseen.”

Verkkolähetysdirektiivin johdantokappaleen 20 viimeinen lause kuvaa tilannetta, jossa jakelija ei osallistu suoran siirron menetelmällä tapahtuvaan yhteen ja samaan yleisölle välittämiseen. Euroopan unionin tuomioistuin on käsitellyt tällaisia tilanteita ratkaisukäytännössään. Euroopan unionin tuomioistuimen ITV-ratkaisun (EUT C-607/11) kohdassa 28 todetaan seuraavasti:

> ”Oikeuskäytännöstä toki ilmenee, että pelkkä tekninen tapa taata alkuperäisen lähetyksen vastaanotettavuus sen peittoalueella tai parantaa sitä ei ole direktiivin 2001/29 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua välittämistä (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Football Association Premier League ym., tuomion 194 kohta sekä em. yhdistetyt asiat Airfield ja Canal Digital, tuomion 74 ja 79 kohta).”

Johdantokappaleessa 20 mainittua ”teknistä tapaa” on käsitelty myös HE 43/2002:n sivulla 15, jossa siteerataan mainitun EUT:n ratkaisun (C-607/11) kohtaa 29 ja todetaan:

> ”Tämä 20 johdantokappaleen huomautus on peräisin Europan tuomioistuimen ITV-ratkaisusta (EUT 607C/11, 29 kohta), jonka mukaan "tällaisen teknisen tavan käyttämisen on (…) rajoituttava jo olemassa olevan lähetyksen vastaanoton laadun säilyttämiseen tai parantamiseen, eikä sitä voida käyttää muuta lähettämistä varten”.”

On selvää, että **suomalaisten kaapelioperaattorien toiminta ei ole Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön tarkoittaman ”teknisen tavan” tarjoamista.**

Kaapelioperaattoreiden toimintaa ei voida tekijänoikeudellisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti verrata valtioneuvoston toimiluvan perusteella toimivan Digitan liiketoimintaan. Digitan ja operaattorien toiminta eroaa muun muassa seuraavilla keskeisillä tavoilla.

Tekijänoikeudellinen ero:

1. Kaapelioperaattori on kansainvälisen tekijänoikeussopimuksen (Bern Convention) ja direktiivin tarkoittama kolmas osapuoli, joka harjoittaa alkuperäisen tv-lähetyksen samanaikaista ja muuttamatonta edelleen lähettämistä (TekL 25 h §).
2. Digita on maanpäällistä jakeluverkkoa hallinnoiva yritys, joka myy siirtokapasiteettia televisioyhtiöille alkuperäisen lähetystoiminnan (TekL 25 f §) harjoittamiseen.
3. Operaattorien ja Digitan toiminnat eroavat toisistaan tekijänoikeudellisesti. Digita harjoittaa siirtokapasiteetin myyntiä, jotta televisioyhtiöt voivat harjoittaa TekL 25 f §:n mukaista alkuperäistä lähetystoimintaa. Kaapelioperaattorit harjoittavat TekL 25 h §:ssä tarkoitettua alkuperäisen televisiolähetyksen samanaikaista ja muuttamatonta edelleenlähettämistä.

Toiminnallinen ja taloudellinen ero:

1. Digitan toiminta on valtioneuvoston toimilupapäätöksellä rajoitettu teknisen siirtokapasiteetin tarjoajaksi.

2. Digitan on tarjottava kapasiteettiaan yhtäläisin ehdoin kaikille alkuperäistä lähetystoimintaa toimiluvan perusteella harjoittaville lähettäjäyrityksille.
3. Digitalta on kielletty liiketoiminta kuluttajarajapinnassa (b-c), johon kaapelioperaattoreiden liiketoiminta perustuu[1].
4. Kaapelioperaattorit eivät laskuta siirtokapasiteetista lähettäjäyhtiöiltä euroakaan liikenne- ja viestintäministeriön selvityksen perusteella (Televisioala Suomessa, LVM, Julkaisuja 13/2014, s. 11). Digitan liiketoiminta sen sijaan perustuu siirtokapasiteetin tarjoamiseen alkuperäiseen lähetystoimintaan. Se harjoittaa liiketoimintaa yritysrajapinnassa (b-b) kapasiteetin tarjoajana. Vuonna 2021 Digita laskutti televisioyhtiöiltä palveluistaan 83 miljoonaa euroa.
5. Kaapelioperaattorit harjoittavat liiketoimintaansa kuluttajarajapinnassa (b-c). Ne laskuttivat asiakkailtaan (käytännössä taloyhtiöt) vuonna 2019 kaapelitelevision perusmaksuina, Tilastokeskuksen lokakuun 2022 tilaston mukaan 128 miljoonaa euroa.
6. Kaapelioperaattorien ja Digitan liiketoiminta- ja ansaintalogiikka eroavat ratkaisevasti toisistaan.

Suomalaisten kaapelioperaattorien toiminta ei eroa millään merkittävällä tavalla muiden pohjoismaisten ja eurooppalaisten operaattorien toiminnasta, joiden toimintaa on arvioitu kymmeniä vuosia tekijänoikeudellisena edelleen lähettämisenä.

Osa kaapelioperaattoreista, kuten Telia Oyj, toimii myös Pohjoismaissa ja EU:n alueella, joissa niiden toimintaa arvioidaan vakiintuneesti edelleen lähettämisenä niin koti- kuin ulkomaisten televisiokanavien osalta ja ne sopivat tekijänoikeuksista paikallisten tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Telia sopii Ruotsissa Ylen ja SVT:n televisiokanavien edelleen lähettämisestä ja maksaa niistä korvauksia Kopioston ruotsalaiselle sisarjärjestölle CopySwedelle.

Tietojeni mukaan missään EU:n jäsenvaltiossa kaapelioperaattorien toimintaa ei ole tekijänoikeudellisesti edes yritetty rinnastaa maanpäällisessä verkossa alkuperäiseen lähettämiseen siirtokapasiteettia tarjoavien - entisten yleisradioyhtiöiden ulkoistamien - verkko-operaattorien toimintaan.

5. Hallituksen esityksessä olevaa edelleen lähettämisen käsitettä ei saa hävittää tai vesittää määrittelemällä se alkuperäiseksi lähettämiseksi

Hävittäminen tai vesittämiseen tähtäävät ehdotukset sisältävät tietojeni mukaan vaatimuksen 25 h § 1 momentin muuttamiseksi, jolla haluttaisiin lisätä ko. momenttiin toisesta yhteydestä irrotettuja sanoja ”aloitteesta, valvonnassa ja vastuulla”. Tämä ei ole mahdollista ja lisäys johtaisi hyvin suurella todennäköisyydellä EU:ssa rikkomismenettelyyn direktiivin virheellisen voimaan saattamisen vuoksi.

Verkkolähetysdirektiivin saattaminen osaksi tekijänoikeuslakia tulee Suomessakin toteuttaa sen tarkoituksen, tavoitteen ja sanamuodon mukaisesti - kuten HE 43/2022:een on kirjattu - hämärtämättä ja sotkematta alkuperäisen lähettämisen ja edelleen lähettämisen käsitteitä.

[1] Digitaa koskevassa valtioneuvoston toimilupapäätöksessä (LVM/1154/07/2017) todetaan, että ”luvanhaltijalla ei ole oikeutta toimia itse palveluyrityksenä toimiluvan kohteena olevassa verkossa.” Sama on todettu myös aikaisemmassa toimilupapäätöksessä (632/35/2009).

TekL 25 h §:ää koskevassa arvioinnissa ei mielestäni saa tehdä johtopäätöstä eikä ehdotusta valiokunnan lausunnossa siitä, että TekL 25 h § 1 momenttia ei sovellettaisi lähettäjäyrityksen *"aloitteesta, valvonnassa ja vastuulla"* tapahtuvaan lähettämiseen, vaikka 25 h § 1 momentissa tarkoitetun lähettämisen toteuttaisi lähettäjäyritykseen nähden ulkopuolinen kolmas osapuoli omassa liiketoiminnassaan.

Tällainen ei-sallittu lisäys tai hallituksen esityksen muunlainen muutos käytännössä hävittäisi kotimaisten televisiokanavien edelleen lähettämisen ja johtaisi alla olevan kuvan mukaiseen **direktiivien ja kansainvälisten sopimusten vastaiseen tekijänoikeuslain sisältöön.**

Tätä havainnollistaa seuraavalla sivulla oleva kuva:

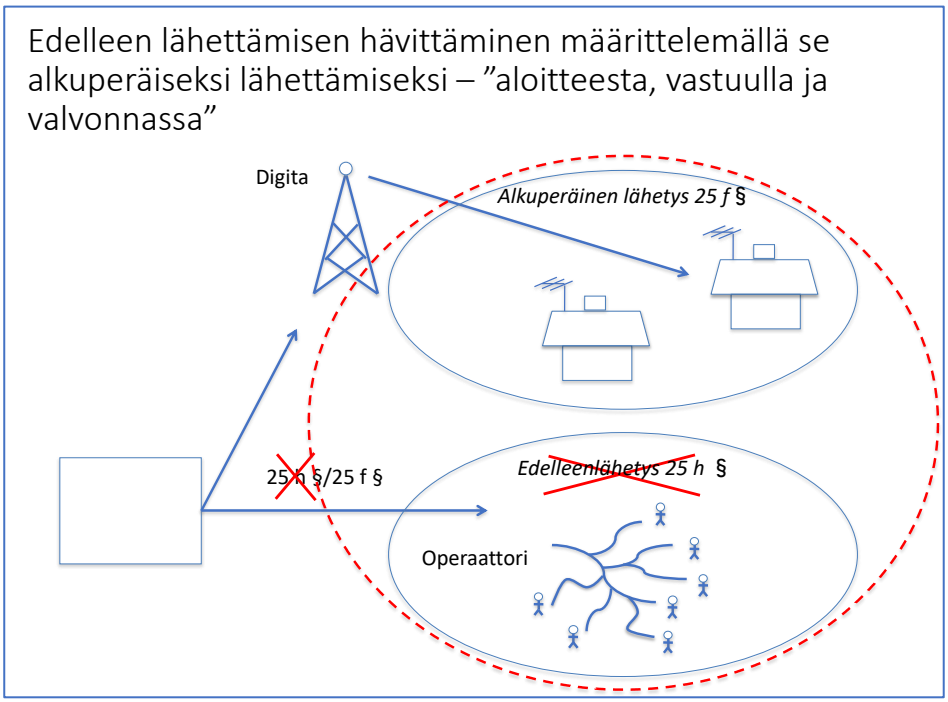

Kaapelioperaattori on verkkolähetysdirektiivin tarkoittama kolmas osapuoli, joka harjoittaa alkuperäisen televisiolähetyksen samanaikaista ja muuttamatonta edelleen lähettämistä eikä sen toimintaa voida edellä mainituista syistä verrata Digitan toimintaan.

Verkkolähetysdirektiivin 2 artiklan a) kohdassa oleva lauseenosa *"toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla"* säätelee alkuperäisen lähetystoiminnan harjoittajan toimintaa, ei sen sijaan edelleenlähettäjän toimintaa.

Tätä osaa *"toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla"* ei saa lisätä nyt kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä 25 h § 1 momenttiin, koska silloin **TekL 25 h §:ään otettaisiin sanoja, jotka eivät siihen voi sisältyä eikä 25 h § siten enää vastaisi verkkolähetysdirektiivin vaatimuksia.**

Verkkolähetysdirektiivin 2 artiklassa olevassa, määritelmän osassa käsitellään myös tilannetta, joka on tällä hetkellä eurooppalainen pääsääntö. Yleisradioyhtiöt ovat nimittäin ulkoistaneet teknisen jakeluinfransa tekniselle jakelijalle (Suomi: Digita), joilta ne ostavat tarvitsemansa

jakelukapasiteetin. Tällöin on kyse nimenomaan määritelmän tästä osasta *"jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla kyseinen alkuperäinen lähetys tehtiin…"*.

> Yleisradioyhtiöt Euroopassa - YLE Suomessa - vastasivat itsenäisesti[2] myös alkuperäisen lähetystoiminnan teknisestä jakelusta. Tämä tilanne on kuvattu artiklan 2 a) -kohdan alussa: *"edelleenlähetys suoritetaan muun osapuolen kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toimesta…"*.

Verkkolähetysdirektiivin 2 artiklassa oleva lauseenosa ***"jonka toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla"* ei määrittele kolmantena osapuolena toimivan edelleen lähettäjän toimintaa vaan yksinomaan alkuperäistä lähetystoimintaa.**

Kolmannen osapuolen harjoittamaa edelleen lähettämistä kuvaa määritelmän verkkolähetysdirektiivin 2 artiklan a) kohdan alkuosa *"edelleenlähetys suoritetaan muun osapuolen kuin sen lähetystoimintaa harjoittavan organisaation toimesta"*.

Tiedossani ei ole, että missään muussa EU-jäsenvaltiossa olisi edes yritetty häivyttää edelleen lähettämistä tulkitsemalla direktiivin 2 a) -kohdan kirjausta *"toimesta tai jonka valvonnassa ja vastuulla"* siten, että kaapelioperaattoreiden toiminnan väitettäisiin olevan alkuperäisen lähetystoiminnan toteuttamista.

Muissa EU- ja Pohjoismaissa verkkolähetysdirektiivin täytäntöönpano on ollut poliittisesti kiihkoton tekninen päivitys tekijänoikeuslakiin. Ainoastaan Suomessa se on ollut kaapelioperaattorien ennen kokemattoman, voimakkaan lobbauksen kohde.

Mikäli Suomessa päädyttäisiin säätämään laki operaattorien vaatimusten mukaisesti siten, että niiden toiminnan ei katsottaisi olevan edelleen lähettämistä - muusta EU:sta poiketen - Suomi joutuisi vastaamaan EU:n komission vireille saatettavassa rikkomusmenettelyssä[3] direktiivin väärän implementoinnin takia.

2) OPETUSTA JA TUTKIMUSTA KOSKEVAT SÄÄNNÖKSET (13 B §, 14 JA 14 A §)

HE 43/2022 ja HE 313/2022:ssa esitetyt opetusta ja tutkimusta koskevat säännökset ovat direktiivin mukaisia eikä niiden muuttamiseen ole tarvetta. Sopimuslisenssin ensisijaisuus turvaa

[2] Joku yleisradioyhtiö saattaa toimia näin tälläkin hetkellä tai tulevaisuudessa.

[3] Tekijänoikeusjärjestöt Kopiosto, Teosto ja Gramex tekivät kantelun EU komissiolle, kun tekijänoikeuslaista poistettiin direktiivien ja kv. sopimusten vastaisesti tekijöiden korvausoikeus siirtovelvoitteen alaisesta edelleen lähettämisestä 1.7.2006 voimaan tulleella TekL muutoksella. Kantelu johti EU:n viralliseen huomautukseen direktiivin väärästä implementoinnista ja tekijöiden korvausoikeus palautettiin tekijänoikeuslakiin 1.6.2015.

oikeasuhtaisesti kaikkien osapuolten perusoikeudet. HE 43/2022 mukainen sopimuslisenssisäännös (14 §) ja sitä täydentävä opetuksen havainnollistava koskeva rajoitussäännös (14 a §) ovat **tasapainoinen ratkaisu oikeudenhaltijoiden omaisuuden suojan, sivistyksellisten oikeuksien ja sananvapauden toteutumisen kannalta**. Oikeudenhaltijan omaisuuden suojaa turvaa sopimuslisenssiin sisältyvä korvausoikeus ja kielto-oikeus. Sananvapautta ja sivistyksellisiä oikeuksia puolestaan turvaa rajoitussäännöstä laajempi käyttöoikeus sekä sopimuslisenssiä täydentävä rajoitussäännös.

Esitettyä tekijän yksinoikeuden rajoitusta opetuksen havainnollistamiseksi (TekL 14 a §) ei tule laajentaa miltään osin.

Sopimuslisenssiluvat ovat kattavia ja laajempia kuin mitä rajoitussäännöksillä - esimerkiksi opetuksen havainnollistamisella - voidaan mahdollistaa.

Kattavia sopimuslisenssilupia on opetuksessa ollut tarjolla ja hankittuna jo 40 vuoden ajan. Käyttöluvat on hankittu keskitetysti valtion, kunnan tai koulutuksen järjestäjän toimesta niin yliopistoille ja korkeakouluille kuin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, toiselle asteelle, vapaaseen sivistystyöhön ja taiteen perusopetukseen.

HE 43/2022 ja HE 313/2022:n sisältämät säädösehdotukset turvaavat esitetyssä muodossa sivistykselliset oikeudet myös tilanteissa, joissa jonkin teoksen käyttö ei kuuluisi jonkun sopimuslisenssiluvan tai muun helposti saatavilla olevan käyttöluvan piiriin tai oikeudenhaltija kielto-oikeudellaan sulkisi teoksensa sopimuslisenssiluvan mukaisen käytön ulkopuolelle. Jos jonkun julkistetun teoksen käyttöön opetuksessa ei olisi saatavilla lainkaan tai helposti lupaa, olisi teoksen käyttö sallittua opetuksen havainnollistamiseksi rajoitussäännöksen (14 a §) nojalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että opettaja saa käyttää monipuolisesti kaikkea suojattua aineistoa opetuksen havainnollistamiseksi.

14 a §:n 2 momenttiin sisältynyt korvausoikeus ja 14 a § 1 momentin viimeinen virke ”Mitä tässä momentissa säädetään, ei koske nuotteja eikä koulutusmarkkinoille suunnattuja teoksia” tulee palauttaa 14 a §:ään siten kun ne olivat HE 43/2022:ssa.

Tiedonlouhintaa koskeva rajoitussäännös (TekL 13 b §) on myös oikeasuhtainen ja direktiivin mukainen. Valiokunnan lausunnossa tulisi mielestäni kuitenkin todeta, että säilyttämisoikeus myöhempää tieteellistä tutkimusta varten koskee ainoastaan rajoitussäännöksen mukaan tekstin- ja tiedonlouhintaa varten valmistettuja kappaleita ja niitä tulee säilyttää asianmukaista suojaustasoa käyttäen vain siihen oikeutettujen saatavilla.

Direktiivi edellyttää, että tekstin- ja tiedonlouhinnassa tutkijalla tulee olla aineistoon laillinen pääsy. Tätä laillisen lähteen vaatimusta – eli TekL 11 §:n 5 momentin soveltumista myös teoskappaleen valmistamiseen 13 b §:n nojalla – ei tule poistaa laista. Laillinen pääsy sisältää sekä tilaukseen tai muuhun sopimukseen perustuvan aineiston että myös verkossa vapaasti saatavilla olevan sisällön, esimerkiksi ns. *open access* aineistot.

Tämän lisäksi TekL 13 b §:n 2 momentin viimeistä virkettä sekä 14 a §:n 2 momenttia tulee täsmentää siten, että niissä todetaan, että sopimusehdot, jotka rajoittavat teosten käyttöoikeutta tämän momentin/pykälän mukaisesti, ovat täytäntöönpanokelvottomia. Tämä muotoilu vastaa direktiivin 7 artiklaa.

Helsingissä, 12.1.2023

Valtteri Niiranen, varatuomari, toimitusjohtaja

Kopiosto ry ||| Hietaniemenkatu 2, 00100 Helsinki

P 0400 245 008 ||| E valtteri.niiranen@kopiosto.fi